

	MAKALE ADI	SAYFA
1	ÖRGÜTSEL İLETİŞİMİN ÖRGÜTSEL SESSİZLİĞE ETKİSİNDE ÖRGÜTSEL BAĞLILIĞIN ARACI DEĞİŞKEN ROLÜ: GÖRGÜL BİR ARAŞTIRMA <i>Dr. Öğr. Üyesi Tamer KILIÇ, İhsan SAYGILI</i>	1-22
2	LİDERLERİN KARİZMATİK DAVRANIŞLARI ÇALIŞANLARIN İŞ PERFORMANSINI NASIL ETKİLER? ÇALIŞANLARIN İŞE TUTULMA DÜZEYLERİNİN ARACILIK ROLÜ <i>Dr. Öğr. Üyesi Metin OCAK</i>	23-38
3	KURULUŞ YERİ SEÇİMİNDE ANALİTİK HİYERARŞİK SÜREÇ YÖNTEMİ: SAĞLIK KURUMLARINDA BİR UYGULAMA <i>Dr. Öğr. Üyesi Ayhan DEMİRCİ</i>	39-55
4	SOSYAL MEDYA KULLANIMININ MARKA ALGISINA ETKİSİ: İLAÇ SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA <i>Mustafa Kabasakal, Dr. Öğr. Üyesi İlkay Öztürk</i>	56-76
5	BULANIK ÇKKV METODU KULLANARAK DEĞER AKIŞ HARİTALAMA UYGULAMASI <i>Dr. Hakan TURAN</i>	77-93
6	YENİLİKÇİ DAVRANIŞ: BİR ÖLÇEK UYARLAMA ÇALIŞMASI <i>Doç. Dr. Abdullah ÇALIŞKAN, Dr. Öğr. Üyesi İrfan AKKOÇ, Doç. Dr. Ömer TURUNÇ</i>	94-111
7	MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN ULUS DEVLETİ, EGEMENLİK VE BAĞIMSIZLIK ANLAYIŞINA FRANSIZ İHTİLALİ FİKİR AKIMLARININ ETKİSİ <i>Dr. Öğr. Üyesi Murat KÖYLÜ</i>	112-130
8	NİTEL ARAŞTIRMALARDA KODLAMA: "PSİKOLOJİK SÖZLEŞME ALGISI, ÖRGÜTSEL GÜVEN ALGISI VE PROFESYONEL BÜROKRASİ ETKİSİ"NE YÖNELİK BİR ÖRNEK <i>Yavuz KOKMAZYÜREK</i>	131-147

9	<i>ŞİRKETLERİN TEDARİK SÜREÇLERİ ve TALEP YÖNETİMİNDE WEB ENTEGRASYONU SEVİYELERİ VE PERFORMANSA ETKİLERİ: MERSİN SERBEST BÖLGE ÖRNEĞİ</i>	148-166
	<i>Prof. Dr. Köksal HAZIR, Didem DEMİR</i>	
10	<i>MESLEK AŞKI (CALLING) ÖLÇEĞİ TÜRKÇE GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI</i>	167-188
	<i>Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ERHAN, Dr. Öğr. Üyesi Tahsin AKÇAKANAT, Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin UZUNBACAK, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet YILDIRIM</i>	

Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi

IDEAS

ISSN: 2149 - 5823

Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi yılda 2 kez yayımlanan hakemli bir dergidir. Türkçe ve İngilizce dillerinde iktisat, işletme, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve kamu yönetimi, davranış bilimleri, maliye, ekonometri, çalışma ekonomisi ve endüstriyel ilişkiler, bankacılık ve finans, insan kaynakları yönetimi, yönetim bilişim sistemleri, sosyal hizmet, uluslararası ticaret ve lojistik, sağlık bilimleri yönetimi, eğitim yönetimi ve ilişkili alanlarda makaleler yayımlar. Dergide yayımlanan makalelerin dil, bilim, yasal ve etik sorumluluğu yazara aittir. Makaleler kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

International Journal of Economics and Administrative Sciences is peer reviewed journal published twice a year. It publishes articles both in Turkish and English languages in the fields of economics, business administration, international relations, political science and public administration, behavioral sciences, finance, econometrics, labor economics and industrial relations, banking and finance, human resources management, management information systems, social services, international trade and logistics, health sciences management, educational administration and related fields. The language, science, legal and ethical responsibility of the articles published in the journal belongs to the author. The published contents in the articles cannot be used without being cited.

Editörler / Editors in Chief

- Doç. Dr. Abdullah ÇALIŞKAN (Toros Üniversitesi)
- Doç. Dr. Ömer TURUNÇ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Yayın Kurulu / Editorial Board

- Prof. Dr. Abdülkadir VAROĞLU (Başkent Üniversitesi)
- Doç. Dr. Ömer TURUNÇ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
- Doç. Dr. Abdullah ÇALIŞKAN (Toros Üniversitesi)
- Dr. Öğr. Üyesi İrfan AKKOÇ

 Danışma Kurulu / Advisory Board

- Prof. Dr. Ahmet ERKUŞ (Bahçeşehir Üniversitesi)
- Prof. Dr. Dilek ZAMANTILI NAYIR (Marmara Üniversitesi)
- Prof. Dr. Bekir GÖVDERE (Süleyman Demirel Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ebru GÜNLÜ (Dokuz Eylül Üniversitesi)
- Prof. Dr. Enver ÖZKALP (Anadolu Üniversitesi)
- Prof. Dr. Gökmen DAĞLI (Yakın Doğu Üniversitesi)
- Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi)
- Prof. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK (Toros Üniversitesi)
- Prof. Dr. Harun ŞEŞEN (Lefke Avrupa Üniversitesi)
- Prof. Dr. Haydar SUR (Üsküdar Üniversitesi)
- Prof. Dr. Himmət KARADAL (Aksaray Üniversitesi)
- Prof. Dr. İbrahim EROL (Celal Bayar Üniversitesi)
- Prof. Dr. Levent KÖSEKAHYAOĞLU (Süleyman Demirel Üniversitesi)
- Prof. Dr. İbrahim Sani MERT (Antalya Bilim Üniversitesi)
- Prof. Dr. Mahmut PAKSOY (İstanbul Kültür Üniversitesi)
- Prof. Dr. Mazlum ÇELİK (Hasan Kalyoncu Üniversitesi)
- Prof. Dr. Mustafa Fedai ÇAVUŞ (Korkut Ata Üniversitesi)
- Prof. Dr. Nejat BASIM (Başkent Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ömer Faruk İŞCAN (Atatürk Üniversitesi)
- Prof. Dr. Sait GÜRBÜZ (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
- Prof. Dr. Selim Adem HATIRLI (Süleyman Demirel Üniversitesi)
- Prof. Dr. Süleyman TÜRKEKEL (Toros Üniversitesi)
- Prof. Dr. Uğur YOZGAT (Marmara Üniversitesi)
- Prof. Dr. Umut AVCI (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ünsal SİĞRI (Başkent Üniversitesi)
- Doç. Dr. Cengiz DURAN (Dumlupınar Üniversitesi)
- Doç. Dr. Hakan TURGUT (Başkent Üniversitesi)
- Doç. Dr. Hakkı AKTAŞ (İstanbul Üniversitesi)
- Doç. Dr. Mine Afacan FINDIKLI (Beykent Üniversitesi)
- Doç. Dr. Murat ÇUHADAR (Süleyman Demirel Üniversitesi)
- Doç. Dr. Sebahattin YILDIZ (Kafkas Üniversitesi)
- Doç. Dr. Yusuf GÜMÜŞ (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Not: İsimler, akademik ünvan ve alfabetik sıra gözetilerek sıralanmıştır.

2016 yılı 2. sayıdan itibaren dergimiz uluslararası endekslerde taranmaktadır

*Dergide yayımlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayımlanan eserlerde yer alan içerikler kaynak gösterilmeden kullanılamaz.*

*All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited.*

Makalenin on-line kopyasına erişmek için / To reach the on-line copy of article: <http://dergipark.org.tr/uiibd>

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN ULUS DEVLETİ, EGEMENLİK VE BAĞIMSIZLIK ANLAYIŞINA FRANSIZ İHTİLALİ FİKİR AKIMLARININ ETKİSİ

Murat KÖYLÜ*

ÖZ: Türk İnkılabı ile Fransız İhtilali'nin fikir, aksiyon ve sonuçlarıyla benzer yönleri olduğunu söylemek hatalı olmaz. Fransız İhtilali'nde köylü ve burjuvanın eşitlik, adalet ve özgürlük kavramlarıyla, Kral'a, aristokraziye ve ruhban sınıfına karşı başlattığı hareketin Türk İnkılabında Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde öncelikle emperyalizme, işgale, sonrasında saltanat ve hilafete karşı yürüttüğü mücadeleye yansımaları itibarıyla her iki ihtilalin sonunda "millet egemenliğine" dayalı yönetim olan cumhuriyetin kurulduğu bir sisteme dönüşmesinin altında Fransız düşünür ve filozoflarının etkisini aramak gerekir. Özellikle Jean Jacques Rousseau'nun "Milli Hakimiyet", "Tam Bağımsızlık" düşüncesi, Montesquieu'nun "Cumhuriyet", "Yurttaşlık" kavramlarıyla ve Türk İnkılabının temelini oluşturan ve halkın iradesini en üst noktaya taşıyan cumhuriyetçilik, halkçılık, devletçilik, devrimcilik, laiklik ve milliyetçilik ilkeleriyle Mustafa Kemal düşünce sistemi arasındaki benzer yaklaşımlar bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı ise Fransız İhtilali'nin temel fikir alt yapısını oluşturan Jean Jacques Rousseau ve Montesquieu gibi düşünürlerin Türk İnkılabının oluşmasına, inkılaplara ve Atatürk ilkelerine etkilerini değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Ulus Devleti, Egemenlik, Bağımsızlık, Fransız İhtilali, Fikir Akımları,

Jel Sınıflandırması: M10, M12

DOI: 10.29131/uiibd.560177

Geliş tarihi: 03.05.2019 / **Kabul Tarihi:** 11.06.2019 / **Yayın Tarihi:** 20.06.2019

MUSTAFA KEMAL ATATURK'S UNDERSTANDING OF NATIONAL STATE, SOVEREIGNTY AND INDEPENDENCE THE EFFECT OF FRENCH REVOLUTION IDEA MOVEMENTS

ABSTRACT: It would not be wrong to say that the Turkish Revolution and the French Revolution have similar aspects with their ideas, actions and results. The French Revolution, the peasant and the bourgeois concept of equality, justice and freedom, the King, the aristocracy and the clergy, the movement initiated by the Turkish Revolution in the leadership of Mustafa Kemal Ataturk in the first struggle against imperialism, the occupation, then the sultanate and sovereignty of the two revolution in the end, it is necessary to seek the influence of French philosophers and philosophers under the transformation of the republic into a system based on sovereignty. In particular, Jean Jacques Rousseau's idea of National Sovereignty Full Independence, Montesquieu's Turk Republic Citizenship right and the republicanism, populism, statism, revolutionism, which constituted the basis of the Turkish Revolution and brought the will of the people to the highest point. similar approaches between the principles of secularism and nationalism and Mustafa Kemal thought system constitute the subject of this study. The aim of the study is to evaluate the effects of thinkers who are the main ideas of the French Revolution, such as Jean Jacques Rousseau and Montesquieu, on the formation of the Turkish Revolution, the reforms and the principles of Atatürk.

Key Words: Nation State, Sovereignty, Independence, French Revolution, Idea Movements,

Jel Classification: M10, M12

Received: 03.05.2019 / **Accepted:** 11.06.2019 / **Published:** 20.06.2019

* Dr. Öğr. Ü., Toros Üniversitesi, Mersin, murat.koylu@toros.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7759-7675

Kaynak gösterimi için: KÖYLÜ, M. (2019). MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN ULUS DEVLETİ, EGEMENLİK VE BAĞIMSIZLIK ANLAYIŞINA FRANSIZ İHTİLALİ FİKİR AKIMLARININ ETKİSİ, *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5 (1), 112-130. DOI: 10.29131/uiibd. 560177

GİRİŞ

Mustafa Kemal, Samsun'a çıktığında cebinde iki "karar" vardı. Dönüşü olmayan ve belki de başarısızlık halinde mutlak ölümle sonuçlanacak bu yolculuk, kendi sonu olabileceği gibi, bir milletin geleceği, yeni bir devletin başlangıcı da olabilirdi. Dönüşü olmayan iki karadan birincisi: "İşgallere karşı topyekûn, milletçe bir mücadele başlatmak. Ya bağımsızlık, ya ölüm... İşte gerçek kurtuluşu isteyenlerin parolası bu olacaktı". İkincisi ise; "Milli Egemenliğe dayalı kayıtsız şartsız tam bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak. İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan önce düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur..."(Kemal, 2016: 8-9).

Mustafa Kemal, Fransız ihtilal okulunun en başarılı öğrencilerinden biriydi. Askeri okullarda siyasal düşünceleri gelişmeye başladığından itibaren, 1789 Haziran'ında Fransa'da yaşanan mucizeyi inceliyor, okuyup araştırmıştır. Aslında araştırdığı, ihtilal ve sonrası değildi, öncesiydi. Onu hazırlayan düşünceler, fikirler ve bunların fikir babalarıydı.

Jean-Jacques Rousseau*, en çok etkilendiği bu Cenevrelili filozof, ikinci kararının olgunlaşması, gelişmesi ve gelecekte (kurtuluştan sonra) kurulacak yeni devletin siyasal yapısını oluşturacak temel fikirlerin tohumlarının oluşmasını sağlamıştı. Bu fikirlerin anahtar kelimeleri; özgürlük, bağımsızlık, eşit vatandaşlık ve en önemlisi cumhuriyetti.

Özgürlüğünden vaz geçmek, insan olma niteliğinden, insanlık haklarından, hatta ödevlerinden vazgeçmek demektir. Her şeyden vaz geçme, insanın yaradılışıyla uzlaşmaz. İnsanın isteminden her türlü özgürlüğü almak, davranışlarından her çeşit ahlak düşüncesini kaldırmak demektir (Rousseau, 2006: 17)". "Bir ulus boyun eğmeye zorlanır ya da boyun eğerse iyi eder; boyunduruğunu silkinip atabilecek olur da atarsa daha iyi eder. Çünkü özgürlüğünü kendisinden hangi hakka dayanarak almışlarsa, yine o hakka dayanarak geri almasında, ya bu davranışı haklıdır ya da özgürlüğünün elinden alınması haksızdır (Rousseau, 2006: 14)."

Mustafa Kemal, Samsuna çıktığında cebindeki ikinci kararı, kafasında çoktan şekillenmişti. Her ne olursa olsun, sadece işgal ve emperyalizmin sömürsünden değil, sınıf sömürsünden de kurtulmanın adımları atılacaktı. Halk, bireysel özgürlüğüne ve kendini yönetecek siyasal idareyi özgürce seçme serbestisini elinde bulunduracak en iyi çözümler sunulmalıydı.

Denecek ki; zorba (hükümdar, kral v.s) uyruklarına toplum içinde dirlik sağlıyor. Diyelim ki, öyledir: Ama zorbanın şan ve şeref hırsının başlarına bela ettiği savaşlar, doymazlığı ve bakanlarının kırıncılığı, uyrukları kendi aralarında ki anlaşmazlıklardan daha büyük üzüntülere sokarsa, bu dirlikten ne kazançları olur ki? Hele bu dirlik onların yoksullaşmasına yol açarsa, ne kazançları olur bundan? İnsan zindanda da sessizlik içinde yaşar ama bu kadar orayı özlenir bir yer yapmaya yeter mi? (Rousseau, 2006: 18)"

Artık her bireyin değersel varlığı, onun toplumdaki yeri ve sosyetesini belirlemeliydi. O toplumun parçası olmak, sadece verilen görevleri ifa etmekten öte yönetsel yapı içinde görev alabilme ve toplum sözleşmesi içinde herkesin eşit koşullarda uyması gereken kurallara tabi olmaktan başka bir şey olmamalıydı.

Rousseau'ya göre: "Her birimiz bütün varlığımızı ve her üyeyi bütünün bölünmez bir parçası kabul ederiz. Bu birlik sözleşmesi, o anda sözleşmeyi yapanların kişisel varlığı yerine, toplantıdaki

*Cenevrelili filozof ve yazar. Siyasi fikirleri, Fransız Devrimini etkilemiştir. Düşünceleri özellikle, Devrim'den sonra kurulan yeni devletin kalkınmasında, toplumun sosyal yapısında ve eğitim sisteminde etkili olmuştur

oy sayısı kadar üyesi olan tüzel ve kolektif bir bütün oluşturur. Bu bütün, ortak benliğini, yaşamını ve istemini bu sözleşmeden alır. Bütün öbür kişilerin birleşmesiyle oluşan bu tüzel kişiye eskiden site denirdi, şimdiyse cumhuriyet veya politik bütün deniyor. Üyeleri ona, edilgin olduğu zaman devlet, etkin olduğu zaman egemen varlık, öbür devletler karşısında da egemenlik diyorlar. Ortaklara gelince onlar birlik olarak halk, egemen gücün bir üyesi olarak teker teker yurttaş, devletin yasalarına boyun eğen kişiler olarak da uyruk adını alırla (Rousseau, 2006 :25).”

Rousseau'nun tarif ettiği yönetsel kavramlar ve toplum sözleşmesi, Mustafa Kemal'in kafasında kendisini formatlayarak ve yeni bir devlet kuracak olan Türk Milleti'nin, yapısal reformları ve yönetim şeklini oluşturmuştu. Devlet egemen olmalıydı. Birey, özgür ancak toplum sözleşmesi içinde kurulan yönetim erkinin hem ortağı aynı zamanda da bu erkin koymuş olduğu yasalara uyan yurttaş, uyruktur.

Mustafa Kemal'den önce Rousseau'nun özellikle egemenliğin tek meşru kaynağının halk olabileceği fikri, “Yeni Osmanlılar” grubunun önde gelen ismi Namık Kemal üzerinde etkili olmuştur (Doğan ve Sadoğlu, 2006). Mustafa Kemal'de öğrencilik yıllarında Rousseau'dan Namık Kemal üzerinden etkilendiği ve sonrasında akıcı ve kusursuz hale getirdiği Fransızcasıyla Rousseau'yu ve diğer Fransız İhtilali kuramcısı yazarları okuduğu anlaşılmaktadır.

Fransa'da bir devrim yaşanmış ve binlerce yıllık feodal sitem yerle bir olmuş, sadece Fransa'ya değil Avrupa'da birçok ülkede halk iktidarları kurularak, başta krallıklar olmak üzere halkın iradesine engel olabilecek tüm bireyci yapıların yerine “Milli Egemenliği” esas alan sistemler getirilmişti. Asıl sorun, Avrupa'da yaşanan değişimin altı yüzyıllık bir imparatorluk olan Osmanlı'da ki etkisi nasıl gerçekleşecekti? Rousseau ve diğer teorisyenlerin düşünce yapıları bu değişimde de kullanılabilir miydi?

Ziya Paşa tarafından Türkçe'ye çevrilen “*Toplumsal Sözleşme*” Yeni Osmanlılar döneminden başlayarak Türk aydınlarını etkilemişti. Mustafa Kemal'in de Rousseau'nun bu eserini[†] kendisi için önemli olan bölümlerin altını çizerek okuduğu bilinmektedir (Tüfekçi, (1983: 396). Onun Rousseau hakkındaki şu sözleri ilgi çekicidir:

Bu Meşrutiyet kuramlarını bulan en büyük filozofların, bu kuramları kurmak için çalıştıkları esasları inceledim, bunların içeriğini anlamaya çalıştım. Benim gördüğüm şudur: Düşünmüşler ve nasıl yapalım da bu zorba kuvvet, o toplumsal ve ulusal iradenin aşağısında kalabilsin ya da sifıra ulaşabilsin diyorlar. Ve bunu başaramamak yüzünden büyük ve derin bir ıstırap duyuyorlar. Jean Jacques Rousseau'yu baştan sona kadar okuyunuz! Ben bunu okuduğum vakit, gerçek olduğuna inandığım bu kitap sahibinde iki esas gördüm. Biri bu ıstırap, diğeri bir cinnettir. Merak ettim, özel durumunu inceledim. Anladım ki, bu adam mecnun idi ve cinnet durumunda bu eserini yazmıştır. Dolayısıyla çok ve pek çok dayandığımız bu kuram, böyle bir dimağın ürünüdür (Söylev ve Demeçler, 216).”

1. MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN EGEMENLİK KAVRAMI

Mustafa Kemal, Samsun'da kendisini bu göreve gönderenlere karşı ilk ve net tavrını koymuştu. Gerçeği 22 Mayıs 1919'da bir raporla yayınladı “*Rumlar siyasi emellerinden vaz geçerlerse, asayiş kendiliğinden düzelir*” (Köylü, 2013: 272). Açık olarak bu bölgede hiçbir sorun olmadığı, Rum çetelerin ortalığı karıştırarak mütarekenin 7. Maddesinin uygulanmasını ve takibinde Pontus Devleti'nin kurulması görüldüğü halde, olaylar bir asayişsizlik olarak aktarılması, sadece planlanan senaryonun ilk perdesiydi.

[†]Le Contrat Social'in 1913'te Ziya Paşa tarafından yapılan Türkçe çevirisi. “**Mukavele-i İctimaiyye**”.

Samsun Raporu, Mustafa Kemal'in Anadolu'ya çıkmaktaki gerçek amacını ortaya koyuyordu. Bu raporun son maddesinde: “*Millet, millî hâkimiyet esasını ve Türk Milliyetçiliğini kabul etmiştir. Bunu gerçekleştirmeye çalışacaktır,* (Köylü, 2013: 272)” diyerek o günden sonra uygulamaya konacak tüm tedbir ve çarelerin hükümdarın arzu ve isteklerinde çok, tamamen “*milletin kararı*” olacağı, bu kararın hayata geçirilmesinde yegâne erkin millet hâkimiyetinin esas alınacağını ilan ediliyordu.

Mustafa Kemal'in Samsun'a gelirken kafasında oluşturduğu devlet modelini şekillendiren diğer bir Fransız İhtilali aydınlarından, Montesquieu'dür.

Montesquieu; “*Kanunların Ruhunu*” “siyasal felsefeyi” ele aldığı çalışmasında, “*en iyi yönetim biçiminin ne olduğu, devletin en iyi ve en adil bir biçimde kimler tarafından nasıl yönetileceğidir,*” sorunsalı üzerine eğilmişti. Platon'un; “*en iyi yönetim biçimi üstün akıllarıyla seçkinleşip, çok ayrıntılı bir eğitim sürecinden geçmiş filozofların idaresinden oluşur. Ülkeyi yönetmesi gereken kişi toplumda en üst düzey eğitim almış filozof mertebesine ulaşmış kişidir ki bu ülkeyi en iyi yönetecek liderdir,*(Cevizci, 2002: 196)” düşüncesine karşılık, Montesquieu; “*Cumhuriyet yönetimi, ulusun tümünün birden ya da bir parçasının yönetimi elinde bulundurmasıdır; krallık yönetimi, bir kişinin sabit ve yerleşmiş yasalarla yönetimidir; istibdat yönetimi ise, bir kişinin hiçbir yasa ve kurala bağlı olmadan kendi istek ve heveslerine göre yönetimidir* (Montesquieu, 2017: 57)”, demektedir. Mustafa Kemal'in örnek alacağı sistem de Cumhuriyet olacaktır.

Başlangıç noktası iyi belirlenmiş, hedefleri ve amaçları açık olarak ortaya konmuş bir hareket, iyi planlandığı ve kararlılıkla uygulandığı sürece gerçekleşmemesi için hiçbir neden kalmayacaktır. Mustafa Kemal, bunun bilincinde çıktığı yolun, tüm zorluklarına rağmen, milletin karakterine en uygun yol olduğu çok iyi biliyordu. Şimdi bu kararını milletin kararı yapmak, ortak etmek, benimsetmek ve çok zor şartlarda geçen bu süreci milletin desteği ile atlatarak, ismi “*cumhuriyet*” olan yeni bir yönetsel yapıyla milletin birlikte yola devam etmek...

Kısacası Mustafa Kemal, Samsun'a çıktığında cebinde taşıdığı kurtuluş düşüncesi, zamanın olağan akışında tesadüflere, kadere veya beklentilere bırakılacak kadar çaresiz değildir. Atılacak her adım, gidilecek her yön, söylenecek her kelime, yapılacak her faaliyet günlerce, gecelerce düşünülmüş tartışılmış, muhakeme edilmiş ve sonuçları öngörülmüştür. Dolayısıyla tüm soruların cevabını Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkmadan önce “fikri hazırlık” döneminde görmek mümkündür.

2. OSMANLI İMPARATORLUĞU VE FRANSIZ İHTİLALİ

Mustafa Kemal'in, çevresinde, ülkesinde ve dünyada yaşananların farkına varması, algılaması, çareler, çözüm yolları arama düşüncesine girmesi tam olarak hangi yaşında iken başladığını söylemek çok zor. Çocukluğundan itibaren içinde bulunduğu Balkan coğrafyasını, yaşananları çok yakından izlemişti. Özellikle Balkan ülkelerinin içten içe başlattıkları bağımsızlık hareketleri, eşkıyalıklar, isyanlar ve devamında Balkan ülkelerindeki milliyetçilik ve ulusçuluk akımları, yetersiz Osmanlı güvenlik güçleriyle müdahale ve sonrasında yaşanan kaos, asayişsizlik belki de Samsun'a çıktığında kafasında oluşan “*kararın*” ilk tohumlarıydı.

Çünkü Osmanlı Devleti, yönetsel olarak bünyesinde onlarca farklı dil, din, ırk ve etnik yapı barındıran Osmanlı hanedanı tarafından yaklaşık beş asırdır kesintisiz yönetilen bir İmparatorluktu. Osmanlı yönetimi için ulusçuluk, milliyetçilik kavramları korkulu rüyası, kabusu ve sonu gelmeyecek huzursuzluk anlamına geliyordu. Diğer taraftan yıllardır bulunmaya çalışılan huzur, asayiş, zengin ekonomi, güvenli yaşam, medeniyet ve huzurlu bir gelecek ufukta gözüküyordu.

Yüzyıldan fazladır kaynakları, pazarı sömürülen Osmanlı için, her geçen gün daha da yoksullaşarak yabancı tefecilerinin elinde çaresizce, bir sonraki gün bir önceki günü aratır duruma getirilmişti. Sadece Balkanlar değil uçsuz bucaksız Arap coğrafyası bile kendi halifesine ihanet etmiş, kendi ifadeleriyle kafirlerle işbirliği içinde Osmanlı efendilerine baş kaldırmışlardı. Neredeyse Anadolu'ya birlikte girdikleri ve bin yıla yakın kadim bir dostluk içinde yaşayan Ermeni ve Kürtler ise Osmanlı'nın güven ortamı zafiyetinden faydalanarak krizi fırsata çevirmek için ihanetin her türlüünü pervasızca uygulamaktan çekinmiyorlardı. Nihayet bin yıllık sürgünlerini sonlandırmak isteyen Dünya'nın dört bir yanına dağılmış Yahudi cemaati, zayıflayan Osmanlı'nın mülkü olan Filistin topraklarını ve elbette Kudüs'ü ele geçirmek için zenginliğin gücünü her alanda kullanarak hayallerine ulaşma çabası içindeydiler.

Dönem arkadaşlarının büyük çoğunluğu yapılacak bir ihtilalle, padişah ve halife II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesi ve meşrutiyetin tekrar ilanının birçok sorunu çözeceğini düşünse de Mustafa Kemal, çözümün sadece devrimle, padişahın halliyle değil köklü bir inkılap ve değişimle yeni bir devlet kurmak olduğunu düşünüyordu. Arkadaşlarıyla ayrı düşmesi, yalnızlaşması bile onu düşüncelerinden vazgeçirememişti.

Mustafa Kemal'i gençlik yıllarında etkileyen ulus kavramı, 16. yüzyılda Batı Avrupa'da ortaya çıkan ve toplumsal yapıyı birçok alanda etkileyen Kapitalizmle birlikte tarih sahnesine çıkmıştır. Ancak ulus devletin gerçek çıkış noktası, Rönesans ve Reformasyon yüzyıllarında sosyo-ekonomik ve düşünsel yapıda görülen gelişmelerde saklıdır (Akça, 2005: 232-257).

Feodal sistemin en önemli ve etkili sınıfı olan Kilise, başlangıçta "bir yoksullar birliği" olarak beliren ve siyasal iktidara ilişkin hiçbir talepte bulunmayan bir sınıf olmasına rağmen, Ortaçağa gelindiğinde Avrupa'daki birçok ülke toprağının büyük bir bölümünü ele geçiren önemli bir ekonomik güç ve Avrupa'daki en büyük feodal kurum niteliğini kazanmıştır. Kilisenin sahip olduğu bu ekonomik gücün arkasında sadece dinsel alanda değil, siyasal alanda da belirleyici olma arzusu yatmaktadır. Başlangıçta siyasal iktidara karşı tepkisiz olan kilise zamanla kazanmış olduğu güçle orantılı olarak, siyasal iktidar karşısında bağımsız ve özerk olma, daha sonraları da siyasal iktidarı ve bu dünyaya ilişkin kararları da buyruğu altına alma uğraşısına girişmiştir (Tekin, 2002: 8). Feodal piramidin en alt ve en geniş tabakasını oluşturan özgür köylüler ve serfler, soyluların toprağında üretim yapan ve kendi tükettiği çok az bir miktar haricindeki bütün ürünü soylulara veren ve siyasal haklara sahip olmayan bir sosyal sınıftır (Bayhan, 2006: 20).

16. yüzyıldan sonra da Ortaçağda Kilise ve krallar arasında din ve dünya işleri arasında baş gösteren çelişkiler neticesinde Kilisenin otoritesi sarsılmaya başlamış ve Kilisenin her yönüyle revize edilmesi talepleri gittikçe artmıştır. 15. yüzyılın başlarından itibaren Kilisenin dünya işlerine karışmasını eleştiren ve Kilisenin toplum üzerindeki kısıtlayıcı etkilerini çekmesi gerektiğini savunan düşünceler yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu dönemde Kilisenin toplumdaki yetkileri oldukça artmıştır. Şöyle ki, halktan bağış ve vergi toplayarak ekonomik açıdan büyüyen Kilise, yargıda da kendisini yetkili saymıştır. Ülkede halkın yargılanması kralın mahkemeleriyle beraber, Kilise Mahkemelerinde de gerçekleşmeye başlamıştır. Kilise ayrıca kralın uygulamalarını eleştirerek ülkenin ve yönetimin işlerine karışarak kralların gücünü gölgelemekteydi. Böylece halk, hem Kilisenin ve krallığın eğitimini almakta, hem de krala ve Kiliseye vergi vermek durumundaydı. Dolayısıyla ortada iki başlı bir yapı bulunmaktaydı. Bu iki başlı yapıyı reddeden krallar ile karşısındaki tek güç olan Kilisenin çatışması kaçınılmaz olmuştur (Bayhan, 2006: 33-34).

Fransız İhtilali ile hem ulus devlet hem de ulusal vatandaşlık kurumu ve ideolojisi icat edilmiştir (Brubaker, 2010: 59). Jean Jacques Rousseau'nun yazılarından etkilenen devrimciler, 1789'da Kral 16. Louis'ye karşı ayaklanmıştır. Modern milliyetçiliğin babası sayılan Rousseau, hükümetin genel iradeye uygun olması gerektiğini savunmuştur. Böylece milliyetçilik krala itaat etmek yerine, vatandaş olma üzerinde durarak "devrimci ve demokratik" bir hareket olarak öne çıkmaktadır.

Milletin kendinin efendisi olması fikrini taşıyan Fransız İhtilali ve Napolyon Savaşları boyunca (1792-1815) Kıta Avrupa'sı, Fransa'ya karşı büyük bir kızgınlık duymuş ve bağımsızlık arzusu uyandıran Fransız işgaline maruz kalmaktan kaçınamamıştır. Uzun bir zaman devletler derlemesi halinde bölünmüşlük arz eden İtalya ve Almanya'da fetihlerin getirdiği tecrübe, tarihte ilk kez Fransa'dan akseden milliyetçiliğin getirdiği milli birlik bilincini doğurmuştur.

Milliyetçiliğin yükseliş dalgası; Osmanlı, Avusturya ve Rusya gibi çok uluslu imparatorlukların liberal ve milli baskılarla yüzleşmeleri neticesinde zayıflama dönemine girmelerine ve 19. yüzyılda Avrupa haritasının yeniden çizilmesine neden olmuştur. 1848'de ulusal direniş hareketleri, İtalyan devletlerinde, Çek ve Macarlar arasında ve milli birlik arzusunun kısa süreli Frankfurt parlamentosunun oluşumunda dile getirilen Almanya'da görülmeye başlanmıştır. Daha önceden 39 devletin bileşimi olan Almanya, Fransa-Almanya Savaşı'ndan sonra, 1871'de birleşik bir devlete dönüşmüştür.

Kısaca 19. yüzyıl ulus inşası dönemiydi. 19. yüzyılın sonunda milliyetçilik, bayrak, milli marş, vatansever şiirler ve edebiyat, halk törenleri ve milli tatiller gibi sembollerin yaygınlaşmasından dolayı, gerçek bir halk hareketine dönüşmüştür. Aynı zamanda milliyetçilik, 20. yüzyılda, uluslararası kuşku ve rekabet duygularının uyanmasına ve dolayısıyla 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasına da neden olmuştur (Heywood, 2011: 167-168).

3. ULUS DEVLETİNİN TEMEL NİTELİKLERİ

Mustafa Kemal'in de yeni kurulacak olan Türk Devleti'nin ana omurgasını oluşturmasını istediği bu nitelikler:

3.1. Ulusal Egemenlik

Egemenlik, en üstün aşamada ve seviyede bulunan, yönetim piramidinin en üstünde yer alan iktidarı ifade etmektedir. Piramidin diğer kademelerinde bulunan iktidarlar, iktidarlarını bu zirvedeki iktidardan almaktadırlar. Burada bahsi geçen, bir topluluk içinde iktidar organlarının hiyerarşisidir. Yönetenler arasında bir hiyerarşi kurulacak kadar örgütlenmiş her topluluk içinde üstün bir iktidar, egemen bir iktidar söz konusudur. Ancak ulusun üzerinde, ulusun iktidarını ondan aldığı başka bir iktidar bulunmamaktadır. Ulusun iktidarı en üstte yer aldığından ve onun üzerinde başka bir iktidar bulunmadığından egemen bir iktidardır ve bu yüzden ulusal egemenlikten söz edilir (Çam, 1999: 343-344).

Ulusal egemenlik, ulus devletin en çok vurgu yapılan niteliğidir. Ulus devletin temel unsuru olarak kabul edilen ulusal egemenlik anlayışının temelleri 16. yüzyıl Avrupa'sında atılmıştır (Şahin, 2006: 106).

Devlet egemenliğinin gelişmesi mutlak devletin oluşumuyla belirtilen, fakat ulus devlette en üste ulaşan yeni bir yönetim şeklini açıklar ve teşvik eder. 16. yüzyıl ve sonrasının teorisyenlerine göre, bir devlet yalnız o devletin halkının büyük bölümü egemenlikle bağlantılı bir kavrama hâkimse egemen olabilir (Giddens, (2005: 275-276).

3.2. Ulusal Kimlik (Milliyetçilik)

Milliyetçilik ideolojisi de, ancak milli topluluk fikrinin milli egemenlik doktriniyle yüzleştiği Fransız İhtilali'yle ortaya çıkmıştır. Fransız İhtilali'nden önce, egemenlik hakkı Tanrının iradesi, asil kan ya da üstün fiziki güce başvurarak meşrulaştırılıyor ve bu yüzden meşruiyetin egemenlerden değil, yukarıdan geldiği inancına dayandırılıyordu. Özgürlüğe, eşitliğe vurgu yapan felsefelerin yeni düşüncelerinin ve özellikle devlet iktidarının halk onayına dayanması fikrinin yayılması neticesinde radikal bir değişiklik gerçekleşti. Fransız İhtilali'ni gerçekleştiren devrimciler egemenlik ilkesinin esas olarak ulusun içinde bulunduğunu öne sürerken, ulusun kraldan ve aristokrasiden çok daha fazla bir anlam ifade ettiğini ve öncelenmesi gerektiğini belirtmişlerdi. Devrim sırasında, ulusların kaderini tayin hakkı, halk egemenliğinin en sık rastlanan açıklamalarından biri olmuştur (Guibernau, 1997: 98-100).

Devrim'in fikir babası olan Rousseau, millet sorununu tartışmamış olmasına ve milliyetçilik olgusuna değinmemiş olmasına rağmen, Rousseau'nun geliştirdiği genel irade fikri ve bu fikir üzerine kurguladığı milli egemenlik kuramı, milliyetçilik doktrinini doğurmuştur. Fransız İhtilali'yle doğan milliyetçilik, halk ya da milletin vizyonuna bağlı kalacak olan bir milliyetçilik olup, bu milliyetçilik geleneğinde millet ve devlet oluşumu, esas itibarıyla birbirleriyle bağlantılıdır. Milli kimliği test eden turnusol kâğıdı, milletin kendi iradesini tayin ilkesinde ifadesini bulan siyasi bağımsızlığa erişme ve onu koruma arzudur (Heywood, 2011: 177).

Ulus devletleşme sürecinin önemli argümanlarından biri olan ulusal kimlik oluşumu, modern çağın bir ürünüdür. Başka bir ifadeyle, bu süreçte devletin kimliği ile devleti meydana getiren yurttaşların varsayımsal kimliği örtüşmüştür. Modern ülkesel devlet olarak ifade edilebilen bu yeni devlet formuna gelene kadar devletlerin uyruklarının kimliğini, kendisini tanımlama biçimine benzetme gibi bir problemi veya uyruklarında olduğunu varsaydığı bir ortak kimlikle kendisini tanımlama ihtiyacı olmamıştır. Bu döneme kadar kimlik kendiliğinden ve cemaatsel bir olgu özelliğini taşımaktadır. Burada kolektivitinin öznesi genellikle toplum olmuştur. Modern öncesi dönemin devletleri, meşruiyetlerini uyruklarıyla paylaştıkları ortak kimlik üzerine şekillendirmemişlerdir. Meşruiyetinin temeli geleneksel bir zemin üzerine bina edilmiştir (Yıldız, 2007: 12).

Ancak Fransız İhtilali'yle birlikte ulusal kimlik düşüncesi oluşmaya başlamıştır. Fransız İhtilali esnasında burjuva sınıfı, devleti kendi meşruiyetine dayandırdığı halk kavramını tanımlamaya kalkıştığında, belirli bir toprak üzerinde ve daha sonra da sınırları kendinden önce belirlenmiş ve tarihsel süreçte birleşmiş topraklar üzerinde yaşayan halka yani ulus kavramına ulaşmıştır. Ulus devletlerin doğmasıyla birlikte ulusal sınırlar içinde yaşayan vatandaşların ulusal kimlikleri en önemli kimlik odağını oluşturmaya başlamış ve o zamana dek önemini koruyan dini ve etnik kimlikler eski işlevlerini kaybetmişlerdir. Devlet vatandaşlarını tek bir kimlik altında bir araya getirmeye yönelik politikalar izlemeyi tercih etmiştir (Şen, 2004:133-134).

Ulusal kimlik olarak ifade edilen bu çerçeveyi oluşturan argümanlar, başka bir ifadeyle ulusal kimliğin temel özellikleri şunlardır: Tarihi bir toprak/ülke/yurt, ortak mitler ve tarihi hafıza, ortak bir kitlesel kamu kültürü, topluluğun bütün fertlerini kapsayan ortak yasal hak ve görevler, topluluk fertlerinin ülke üzerinde serbest hareket olanağına sahip oldukları ortak bir ekonomi (Smith, 1999: 31-32).

Milli kültür çalışmaları ve bir ulusal kimliğe ulaşma, milliyetçi hareket ve politikaların da önemli bir ögesini oluşturmaktadır.

Milliyetçiliğe göre, ulusal kimlik diğer kimliklerin temelini oluşturan, onlardan daha üst bir kimlik özelliğine sahiptir. Milliyetçiliğin bütüncül yaklaşımı ülkedeki etnik, coğrafi ayrılıkları, oluşmuş ya da oluşmaya müsait ekonomik veya tarihi kaynaklı bölgeselleşmeleri ortadan kaldırma, homojenize etme amacını taşır. Amaçlanan coğrafi, kültürel ve siyasi anlamda türdeş bir yapıyı meydana getirmektir. Bu bağlamda, “çekirdek etni”nin kültürel değerlerinin uluslaşma sürecinde ön plana çıkarılarak tüm topluma ve ülkeye ortak bir kimlik kazandırma amacı büyük önem arz etmektedir. Ekonomik boyutta ise milli ekonomi düşüncesine vurgu yapılmaktadır (Şahin, 2006: 6).

Burada ulusal kimliğin oluşturulmasında ve canlanışında son derece etkili olan; eğitim, okuma-yazma, ulusal bilinç ve kültürle ilişkisine değinilmesinde yarar vardır. 15. yüzyılın sonunda Avrupa'nın büyük merkezlerinde matbaalar kurulmaya başlanmış ve 16. ve 17. yüzyıllarda matbaanın kullanımı yaygınlaşmıştır. Matbaacılığın yaygınlaşmasıyla kilise destekli Latincenin evrensellik iddiası karşısında ulusal diller gelişme göstermeye ve güçlenmeye başlamıştır. 16. yüzyılda anadiller bağımsız edebiyatlarıyla kesin olarak oluşmuş dillere dönüşmüştür. Anadil edebiyatları yaratılarak, daha önceki yöneticilerin dillerinden farklı bir iktidar dili oluşturulmuştur. İlk kez ayrık bir alandaki halkın, okur-yazar egemen sınıflar, entelektüeller ve din adamlarıyla aynı dili konuşması ve düşünmesi olanaklı kılınmıştır (Guibernau, 1997: 117-131).

Böylece fertler, kendi aralarında kolayca iletişim kurabilecekleri ve özdeşleşebildikleri bir topluluk oluşturmaları fikri güçlenmiştir. Anadillerin gelişmesi bir topluluğa ait olma imajını yaratmada belirleyici bir rol üstlenmiştir. Ulusal bilinç de belirli bir dil ile düşünülen ve konuşulan belirli bir kültür içinde bulunan paylaşılan değerlerden, geleneklerden, geçmişin anılarından ve geleceğe dönük planlardan türetilmiştir. Bu bakımdan anadilin ulusal bilincin yaratılmasını kolaylaştırdığı söylenebilir. Başta matbaacılığın gelişmesi gibi nedenlerle 19. yüzyılda okuma-yazma oranının yükselmesi ve eğitimin yayılması ulusal bilincin yerleşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Kültürel topluluk ve anlam birliği de ulusal kimliğin oluşmasına ve yaşanmasına olanak sağlar. Ortak bir kültür, verili bir topluluğun üyeleri arasında dayanışma bağlarının yaratılmasını sağlar ve onlarda ait oldukları topluluğun, diğerlerinden ayrı ve farklı olduğu imajının oluşmasına neden olur. Ayrıca bir kültüre dahil olan fertler duygusal olarak bazı simgeleri, değerleri, inançları ve gelenekleri içselleştirirler ve onları kendilerinin bir parçası olarak değerlendirirler. Bireylerin kimliklerini oluştururken topraklarına, dillerine, simgelerine ve inançlarına bireylerin yaptıkları duygusal yüklemeler, ulusalcılığın genişlemesini ve yayılmasını kolaylaştırmaktadır (Guibernau, 1997: 117-131).

3.3. Ülkesel, Siyasal, Toplumsal, İdari ve Hukuki Bütünlük

Ülkesel bütünlük ve siyasal bütünlük, ulus devletin yapısal çerçevesini meydana getiren önemli öğelerdir (Erözden, 2008: 16). Ulus devletlerde ulusun bütünlüğü açısından ülkesel bütünlük büyük önem taşımakta olup, ülke sınırları içinde merkezi siyasal otoriteden ayrı ve eşit egemenlik adacıları sıcak karşılanmaz. Ülkesel bütünlük ilkesi, ulusal egemenlik ve ulusal kimlik unsurlarından büyük oranda etkilenmiştir. Ulus devletlerde vatan toprakları, sınırları kesin belirlenmiş, kendisine kutsal nitelikler atfedilen, sadakat ögesi niteliğine sahip ve tek bir meşru otoritenin idaresinde olan bir alanı ifade etmektedir (Coşkun, 1997: 156).

Siyasal bütünlük, ülkede tek siyasal otoritenin varlığı, siyasal iktidarın bir merkezde toplanmış ve bu merkezden dağıtılarak kullanılması, her yerde aynı yasaların geçerliliği ve

eşitliğin olması gibi nitelikleri içermektedir (Şahin, 2006:111). Siyasal bütünlük vatandaşlık bağıyla sürdürülmekte olup, bireylerin bazı hak ve yükümlülüklerle sorumluluklara sahip olmasını içeren vatandaşlık, toplumun siyasi ve hukuki bütünlüğünü sağlamakta, eşitliği ve katılımı içermesiyle de milli egemenlik ilkesine işlerlik kazandırmaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı, ulus sisteminin siyasi manada en önemli ögesi olarak vatandaşlık gösterilebilir (Şahin, 2006:111).

Vatandaşlık bir taraftan milli kültür ve dil gibi argümanlarla ulusla aidiyet bağı kurarken, diğer yandan eşitlikçi yapısıyla kültürel farklılıkları bastırmaya çalışan siyasi tutumun en önemli kaynağına dönüşmektedir (Erözden, 2008: 118). Ayrıca pozitif yasal bir statü olan vatandaşlık bir haklar ve görevler dizisidir. Vatandaşlık statüsüne kavuşulduktan sonra, devlet de dahil herkese karşı ileri sürülebilecek yasal haklar elde edilir. Vatandaşlık bir hak olduğu kadar, aynı zamanda bir görevdir de. Ayrıca vatandaşlığın bir diğer özelliği eşitliğe dayanmasıdır. Ulus devlet sınırları içerisinde yaşayan herkes eşit yurttaşlardır (Saygılı, 2010: 92).

Ulusun tüm fertlerinin eşit olması, aynı hak ve yükümlülüklerle donatılmaları milli dayanışmanın sağlanmasına da katkıda bulunan önemli bir ögedir (Erözden, 2008: 118). Ulus devletin siyasi ve ülkesel bütünlüğünün yanında, toplumsal bütünleşme özelliği de vardır. Ulus ve uluslaşmada tebaadan yurttaşa dönüşmüş veya erişmiş bireyler söz konusudur. Tebaa bilindiği üzere modernleşme, sanayileşme öncesi; tarıma dayalı bir toplumsal ve ekonomik yapı içinde toprak ağaları ve din adamlarının egemen olduğu bir iktidar yapılanması veya böylesi bir siyasi yapılanmanın üyesi olan birey ve insan anlamına gelmektedir.

Ancak giderek ulus devlet üyesi birey ve insan ortaya çıkmaya ve şekillenmeye başlamıştır. Bu da uluslaşma ve ulus devlet kurgusunun olgunlaşmasının önemini daha da öne çıkaran, toplumsal bütünleşme temelinde gerçekleşebilen bir sürece işaret etmektedir. Toplumsal bütünleşme ulusal bağları ve ilişkileri üretmekte; fakat ulus devlet toplumsal bütünleşmeyi kendiliğinden oluşuma terk etmemekte, toplumsal bütünleşmenin önünü açmakta ve toplumsal bütünleşme için uygun olan zemini de hazırlamaktadır. Dolayısıyla toplumsal bütünleşme uluslaşma ve ulus devletin gelişimine, ulus devlet içerisinde toplumsal bütünleşmeye katkı sağlamakta ve karşılıklı iletişim içerisinde bulunmaktadır (Sağ ve Aslan, 2001: 179).

Ulusal ve kamusal kararlara katılmanın aracı olarak siyasi katılım ve seçim de fertleri ulusal bütünün parçası olduğu bilincine ulaştırma noktasında önemli bir araçtır (Sağ ve Aslan, 2001: 180). Ulus devletlerde devlet iktidarı üstün durumlu ve merkezi bir iktidardır. Başka bir ifadeyle ulus devletlerde bir merkezi siyasi otorite altında örgütlenen idari ve siyasi birimler bulunduğundan, ulus devletler idari bütünlük özelliğine sahiptir. Devlet iktidarı ülkedeki çeşitli toplulukların iktidarlarının üstünde yer almaktadır (Çam, 1999: 346).

3.4. Ulus Devlet Anlayışı

Daha çok Milli Mücadele'nin tamamlanması ve sonrasında yeni Türk Devleti kurulma aşamasında Mustafa Kemal tarafından hayata geçirilmek istenen ulus devlet olma ilkeleri, henüz Samsun'a ayak basmadan, düşüncelerinde şekillendiğini anlaşılmaktadır. Daha sonra altı ilkedeki biri olan "Milliyetçilik" olarak kabul edilen bu kavramı Mustafa Kemal, "*Medeni Bilgiler*" kitabında şöyle anlatmaktadır (Kemal, 2010: 14-15):

Millet neye derler? Sorusuna bugünkü, çağdaş görüşlere uygun ilmi bir tanım yapabilmek için yürüttüğümüz tartışmayı yeterli görelim. Onun üzerinde bir an durup düşünelim; bugün

Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuş olan Türk Milleti'ni incelerken bulduğumuz koşulları, tekrar gözden geçirelim.

a. Siyasi varlığımızın dışında, başka ellerde, başka siyasi topluluklarla, isteyerek veya istemeyerek kader ortaklığı yapmış, bizimle dil, ırk, köken birliğine sahip ve hatta yakın uzak tarih ve ahlak yakınlığı görülen Türk toplulukları vardır. Tarihin bir olayının sonucu olan bu durum, Türk milleti için acıklı bir hatıradır, fakat Türk milletinin tarihi ve ilmi olarak oluşumundaki asalete, dayanışmaya asla zarar vermez. b. Bugünkü Türk milleti siyasi ve sosyal topluluğu içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik fikri ve hatta Lazlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve millettaşlarımız vardır. Ancak geçmişin zorba dönem ürünü olan bu yanlış adlandırmalar, birkaç düşman aleti, gerici beyinsizden başka hiçbir millet bireyi üzerinde üzüntüden başka bir etki yaratmamıştır. Çünkü bu millet evladı da tüm Türk topluluğu gibi aynı ortak geçmişe, tarihe, ahlaka, hukuka sahip bulunuyorlar. c. Bugün içimizde bulunan Hıristiyan, Musevi vatandaşlar, kader ve şahıslarını Türk milliyetine vicdani arzularıyla bağladıktan sonra kendilerine yan gözle, yabancı düşüncesiyle bakılması, medeni Türk milletinin asil ahlakından beklenebilir mi?

Bir millet oluştuktan sonra, bireylerinin devlet hayatında, ekonomik ve düşünce hayatında ortak çalışması sayesinde meydana gelen milli kültürde şüphesiz milletin her bireyinin çalışma pay ve katılım hakkı vardır. Buna göre kültürden olan insanlardan oluşmuş topluluğa millet denir, dersek milletin en kısa tanımını yapmış oluruz.

Bundan önce tespit ettiğimiz tanımdan esinlenerek diyebiliriz ki; milliyet meselesi bireysel ve ortak hürriyet meselesidir.

Ulus kavramını tanımlamak için değişik görüş ve kuramlar ortaya atılmıştır. Bu görüşlerin en önde geleni objektif benzerlikler ve sübjektif veya kültürel unsurlara dayanan ulus anlayışıdır. Bu anlayışa göre, insan topluluğunun ulus aşamasına geçebilmesi için, ortak ülke, ortak dil, ortak soy, ortak din ve ortak tarih gibi objektif faktörlerin yanı sıra ortak kültür, ortak şuur, ortak duygu, ortak ruh birliği gibi manevi unsurlara da ihtiyacı vardır. Dil, din, kültür ve büyük ölçüde ırk birliğine sahip oldukları halde, tek bir millet ve tek bir devlet meydana getirememiş toplumlar da mevcuttur. Dolayısıyla, objektif ve sübjektif faktörlerin birbirlerini tamamlamaları ve takviye etmeleri gerekmektedir.

Türk ulus devletinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, müşterek milli fikrin, ahlakın, hissin, heyecanın, hatıra ve ananelerin millet bünyesinde meydana gelmesi ve kökleşmesini temin eden müşterek mazinin, birlikte yapılmış tarihin, vicdanları ve zihinleri doğrudan doğruya birleştiren müşterek dilin en mühim etkenler olduğunu söyledikten sonra millet tarifini şöyle yapmıştır:

- 1- Zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan;*
- 2- Beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakatte samimi olan;*
- 3- Ve sahip bulunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden vücuda gelen cemiyete millet namı verilir.*

Bu tanımlama ve açıklamalardan anlaşıldığı gibi bir toplumun ulus niteliği kazanması için belirli ölçütler dâhilinde 'türdeş' olduğunun ifade edilmesi gerekmektedir. Bu özelliklerin başında kültür birliği, dil birliği, soy birliği, ortak vatan ve ortak geçmiş olan tarih gelir (Smith, 1994: 31-32).

Ulus devletinin önemli özelliğinden biri milli egemenlik kavramıdır. Milli egemenlik, o devletin üstünde hiçbir yabancı devletin, bağımsızlığı engelleyecek veya yok edecek bir hak, etki veya yetkisinin bulunmadığı anlamını taşır. Halk iradesinin varlığını belirtir. Daha

önceki yüzyıllarda mutlak krallıklar ve imparatorluklar güç ve egemenliklerini Tanrı'dan aldıklarını öne sürerken 18. yüzyıldan itibaren güçlenen demokrasi, dünya milletlerini etkileyerek milli egemenlik ilkesi haline gelmiş, böylece egemenlik kavramı kişisel olmaktan çıkarak milletin ortak kişiliğinde kamusal bir irade şekline dönüşmüştür.

Ulus kavramı belirli bir millete ait, ona özgü ve onu temsil eden tüm nitelik, nicelik değerleri ve değer yargılarını anlatır. Ulus devlet olmanın başlıca koşullarından biri de ülkede yaşayan insanların tümünün tek bir toplum ve bir millet olma bilincine sahip olmalarıdır. Ulus devlet kendine özgü ulusal müesseselere sahip olan devlettir. Bu müesseseler sosyal alanda, eğitim alanında, ekonomik ve siyasi alanlarda yer alırlar. Bunlar, ulus devletin temel dayanaklarıdır. Ulus devlet bir milli bayrağa ve bir milli marş sahiptir. Bu iki önemli unsur toplumun millet oluşuna katkı sağlar. Ulus devletin millete karşı görevleri olduğu gibi, milletin de devlete karşı görevleri vardır. Bu iki varlık birbirini tamamlar. Ulus devletin millete karşı görevlerinden başlıcaları: Bu işlevlerinin başında etnik ve dinsel kimlikleri ne olursa olsun vatandaşlarına olanakları ölçüsünde milleti yurtiçi ve yurtdışı tehlikelerden korumak, milletin güven içinde yaşamasını sağlamak, adaleti ve sosyal hizmetleri yerine getirmek gelir. Ulus devletin ana görevlerinden diğer biri de milli varlığa yönelebilecek dış tehlikelere karşı gereken tedbiri almaktır. Özellikle devlet olma şartlarından en önemlisi olan bağımsızlığın korunması ulus devletin en başta gelen görevidir (Erendil, 1990: 7-11).

Ekonomik düzlemde ise sermayesine güvenli bir pazar ve ekonomisinin büyümesini gerçekleştirecek ortamı sağlamak ve kolaylaştırmak, para arzını ve para kurumlarını düzenlemek, bu bağlamda makro istikrarı sağlanmaktadır. Bununla birlikte gerekli hukuk çerçevesini yürürlükte tutmak, vatandaşın çalışma olanaklarını ve asgari refahını, eğitim kültür, sağlık düzeyinin yükselmesini güvence altına almak yolu ile daha ileri bir toplum yaratmaktır (Kazgan, (2009: 271).

Ulus kavramının sosyolojik ve kültürel boyutlarının olmasının yanı sıra, siyasal içeriği de geniştir. Ulus ve devlet kurma süreçlerinin paralellik göstermesi nedeniyle modernleşme bağlamında da ulus kurma ve devlet kurma olgularının beraber ele alınması gerekmektedir (Şen, 2004: 44).

Siyasi bir tarif olarak ulus devlet, modern devlet yapılanmasına milli unsurların eklenmesi ile vücut bulmuş bir siyasi yapılanma modelidir. Toplumsal ve siyasi yapının "ulus" üzerine bina edilmiş olması, egemenliğin ulusa aitliği, yine ulus esaslı olarak toplumsal bütünlüğün hedeflenmesi ve ülke sınırlarının ulusun yaşadığı alana göre belirlenmesi bu milli unsurların esaslarını meydana getirir. Bu esaslara bakılarak, modelin 19. yüzyılın popüler akımları olan milliyetçilik ve demokratik düşüncenin yeni kurumsallaşan modern devlet üzerinde oluşturduğu etkiyi biçimlendirdiği ileri sürülebilir (Şahin, 2006: 111).

Ulus devlet oluşumunda 'ulusal değerlerin' oluşması çok önemlidir. Ulusu yaratmak için ulusun parçası olan bireylerin birbirlerine benzemesi veya benzetilmesi gerekir, aynı kılık kıyafette, düşüncede, dilde, kültürde, şarkı ve türkülerde olduğu gibi. Devlet, ulus merkezidir. Siyasal, toplumsal, ekonomik ve her türlü kararlar merkezde alınır (Güzel, 1995: 11).

Ulus devlet olgusu çok boyutlu bir kavramdır. Tarihi, siyasi, ekonomik ve toplumsal gelişmeler ulus devlet olgusunu ortaya çıkaran önemli faktörlerdir. Ulus devlet, kurumsallaşmış siyasi iktidarın belli bir tarihsel aşamada şekillendiği yapısal biçim; ulus, bu

yapılanmanın meşruiyet kaynağı olan kurgu, milliyetçilik ise bu meşruiyet kaynağını tek geçerli siyasi değer olarak kabul eden siyasi akım olarak düşünülebilir. Ulus devlet kendisinden önce de var olan bir siyasi yapılanmanın kurumları üzerinde yükselmiş ve bu kurumların düşünsel-yapısal değişiklikler göstermesi sonucu ortaya çıkmıştır (Şen, 2004: 50-57).

Ulusla ilgili bütün tanımlamalarda dil, en önemli unsur olarak ifade edilir. Bir ulusun varlığının kabul edilebilmesi için, ulusu oluşturan bireyler arasında dil birliğinin bulunması büyük önem taşır. Dil, ulus devletlerde ulusu tamamlayıcı en önemli unsur olma özelliğine sahiptir. Ulus devlet üyelerini bir arada tutan dil birliğidir. Dil birliği temel eğitimin yaygın kullanımında çok önemli bir rol üstlenir. Ulusal birlik ve bütünlüğün temel amacı, kuşkusuz konuşulan ortak dildir. Mustafa Kemal'in dilde sadeleştirme, arılaşma girişimlerini başlatırken temel hedefi: dili yabancı sözcüklerin işgalinden kurtarmaktı (Yavuz, 2000: 34). Bu nedenle bir konuşmasında bu konudaki kararlılığını şöyle vurguluyor; *"Milliyetin çok belirgin niteliklerinden biri dildir. Türk Milleti'ndenim diyen insan, her şeyden önce ve behemehâl Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk düşüncesine bağlı olduğunu iddia ederse, buna inanmak doğru olmaz"* (Toros, (1981: 61).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Mustafa Kemal, siyasal yönetimi hanedanlık olan Osmanlı Devleti'nin devamını artık imkansız olduğunu biliyordu. Başlatılacak yeni Milli Mücadele'de hedeflerden biri de temelleri yeniden atılmış yeni bir devlet yapısını oluşturmak olacaktı. Dolayısıyla Mustafa Kemal'in yeni bir Türk Devleti kurma kararı arkasından binlerce yıllık devletler tarihinin incelenmesi, en uygun devlet yapısının tasarlanması olduğu da bir gerçektir.

Bu bağlamda devlet kavramı üzerinde durmak gerekir.

Devlet, insanların toplum yaşamında başvurdukları bir örgütlenme biçimidir. Bir aile, bir dernek, bir sendika, bir parti gibi... Devlet bu anlamda öncelikle sosyal ve tarihsel bir gerçekliktir (Tanilli, 1981: 1). Bununla beraber devlet, karmaşık ve çok yanlı bir toplumsal olgudur. Politik, ekonomik, toplumsal ve hukuksal unsurların bütün halidir. Devlet bir toplumun siyasal yönden örgütlenmesidir. Devletin ortaya çıkması ile beraber, sosyal toplumlar siyasal toplum haline dönüşür. Devlet kendisini oluşturan varlıkların ve unsurların bütünü olmakla beraber soyut bir olgudur. Bu soyut durumun bazı özellikleri vardır. Devletin kurulması için bir toplumda öncelikle kolektif bir istemin bulunması, bireylerin devletin yönetimine karşı çıkmamaları gerekir (Çeçen, 2007:78-79).

Devletin en önemli unsuru toprak yani ülkedir. Milletler, dünya üzerinde yaşayacakları bir toprağa sahip olmalıdır. Bu toprak olmadıkça, devlet olunamaz. Milletlerin üzerinde yaşadığı ve sınırları milletlerarası anlaşmalarla çizilmiş ve onaylanmış bir toprağa sahip olmak devlet olmanın vazgeçilmez koşuludur. Ayrıca bu topraklar üzerinde yaşayan milletlerin bu toprakla maddi, manevi ve tarihsel ilişkileri olması gerekir. Bu konu çerçevesinde bağımsızlık çok önemli bir yer tutar. Bağımsız devlet anlayışında, milletlerarası yükümlülüklerin hiçbir dış etki olmadan yerine getirilebilme şartı da önemlidir. Bağımsız bir devlet, milletlerarası antlaşmalarla saptanmış coğrafi sınırlar içinde; milletin ve ülkenin hayrına gerekli gördüğü çalışma ve uygulamaları serbestçe yapar, millet ve yurdun güvenliği için gerekli göreceği kuvveti teşkilatlandırır ve gerektiğinde kullanır, dış dünyada kendini elçileri vasıtasıyla temsil eder; siyasal, ekonomik ve benzeri antlaşmalar yapar ve gereğini yerine getirir (Erendil, 1990: 3).

Bağımsızlığın temel şartı, üzerinde özgürce yaşanan bir coğrafyanın varlığı ile mümkün olacaktır. Eğer o coğrafya parçası için bir mücadele verilmiş ve vatandaş canıyla savunma yapmış ise toprak kutsanmış ve artık vatan olmuştur.

Bilindiği üzere devlet kavramının unsurlarından diğeri ise millet yani ulus kavramıdır. Bu kavramın doğuşu, tarihsel süreç içinde incelendiğinde, Batı'da meydana gelen toplumsal ve siyasal değişim süreçlerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı görülür. Avrupa'da feodalizmin yıkılması ile sonuçlanan, yeni siyasal, ekonomik ve toplumsal ilişkiler insanların ulus bilinci etrafında birleşmesine etken oluşturmuştur. Bu ise merkez devletlerin kurulması ve ekonomik bağılıkların gelişmesini ve ulus olgusunun meydana gelmesini hızlandırmıştır.

Avrupa'da siyasal sistemin dönüşümü ve devlet anlayışı Fransız İhtilali ile şekillenmeye başlamıştır. Bu dönemlerde *Montesquieu*, *Rousseau*, *Voltaire*, *Diderot*[†], ortaya koydukları düşüncelerle Fransız İhtilali'nin hazırlayıcısı olmuşlardır (Uçarol, 1985: 9-10).

Kısaca, 1789 Fransız İhtilali, Avrupa'nın siyasi yapısında çok önemli değişikliklerin meydana gelmesine yol açtı ve yeni bir devir başlattı. Egemenliğin ilahi menşei reddedilerek bunun kaynağının millet olduğu ileri sürüldü. Asilzade ve ruhban sınıfının ayrıcalıklı durumuna son verildi. Devletin yönetimi ihtilalin gerçek temsilcisi olan burjuvaziye teslim edildi. Feodalizm kaldırılarak köyüler daha iyi koşullara kavuşturuldu. Ortaçağdan kalma cemiyet düzenine son verildi. İnsanların doğal kanunlara bağımlılığı, hür ve birbirleri ile eşit olduğu ilan edildi (İnsan Hakları Beyannamesi). Rousseau'nun 'halkın egemenliği', Montesquieu'nün 'kuvvetlerin ayrılığı' görüşleri doğrultusunda Aydınlanma Felsefesi prensiplerine dayanan, Avrupa'nın ilk modern sistemli ve yazılı anayasası olan anayasa ilan edildi (1791). Bu Anayasa 1924 Türkiye anayasasına kadar pek çok Avrupa ülkesinin anayasalarına örnek oluşturdu (Beydilli, 2005: 27).

Mustafa Kemal, Samsun'a çıktığında kafasındaki ana fikir; yoksulluk ve sosyal tabakalar arasında ezilen Fransız halkının devrimden sonra yaşadığı hayatın önsözü vardı. Osmanlıda 1299'dan sonra süregelen sistemi çağın gereklerine uymanın çok gerisinde kalmış, tükenmiş ve can çekişiyordu. Uzun zamandır ekonomik olarak büyük devletlerin sömürgesi altında bağımsızlığını kaybetmiş, I. Dünya Savaşı'ndan sonra da bağımsızlığını tam olarak kaybetme, bir devletin mandası altında sömürülme riskiyle karşı karşıyaydı. Oysa Türk Milletinin var oluşundan beri hiç bir zaman özgürlüğünü kaybetmemiş, bir başka devletin egemenliği altında yaşamamıştır. Bu nedenle verilecek mücadele sadece istiklal mücadelesi olmayacak, devamında Türk Milletinin yeni kurulacak geleceği çağın gerisine bırakan tüm sistemlerin yeniden inşası ile mümkün olacaktır. Mücadelenin başarıya ulaşması, sonrasında yapılacak olan inkılapların da başarıya ulaşmasıyla mümkündür. İnkılap, içinde tam bağımsızlık ve millet iradesinin en üstün sayıldığı yeni bir devlet yapısı ile yeniden dizayn edilmesiyle mümkün olacaktır.

[†]Montesquieu- (1689-1755) İngiltere örneği Anayasalı Monarşi kurulmasından yanaydı, güçler ayrılığı prensibini savunmuş, hükümet yetkisinin yasama, yürütme ve yargı organları arasında bölünmesini istemiştir. 1712'de yazdığı Acem mektupları, 1747'de basılan Kanunların Ruhü önemli eserleridir. Jean-Jacques Rousseau- (1712-1778) Cenevre tipi halkın egemenliği üzerine kurulu bir cumhuriyet istiyordu. 1746 yılında yayınlanan Toplumsal Sözleşme eseri mevcuttur. Voltaire- (1694-1778) Vicdan ve düşünce özgürlüğünden yanaydı. Diderot- (1713-1784) Ziyasi, sosyal ve düşünce gibi alanlarda halkı aydınlatmaya çalışmıştır. (Uçarol, 1985: 11)

Öyleyse Samsun'a ayak basar basmaz: "**Hâkimiyet kayıtsız ve şartız milletin**" olması temel ilke olması tartışılmaz bir gerçektir artık.

Kaynakça

- Akça, Gürsoy, (2005), "**Postmodernite ve Ulus Devlet**", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 7, S. 2, s.232-257.
- Armaoğlu, Fahir, (2003), "**19. Yüzyıl Ziyasi Tarihi (1789-1914)**", Ankara.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleris.216
- Bayhan, Halil, (2006), **Ulus Devlet, Modernizm ve Postmodernizm**, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Diyarbakır, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Beydilli, Kemal, (2005), "**Batı Uygarlığının Yükselişi**", Ed. Cemil Öztürk, "**İmparatorluktan Ulus Devlete Türk İnkılap Tarihi**", Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Brubaker, Rogers, (2010), "**Fransa ve Almanya'da Vatandaşlık ve Ulus Ruhü**,"(Cev. Vahide Pekel), Ankara: Dost Kitabevi.
- Ceran, İsmail, (1996), "**Vâdilmehazin Savaşı**", Belleten, Cilt: 60, no: 228, Ağustos.
- Cevizci, Ahmet, (2002), "**Aydınlanma Felsefesi Tarihi**", 4. Cilt, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Coşkun, İsmail, (1997), "**Modern Devletin Doğuşu**", İstanbul: Der Yayınları.
- Çam, Esat, (1999), "**Ziyaset Bilimine Giriş**", İstanbul: Der Yayınları.
- Çeçen, Anıl, (2007), "**Türkiye Cumhuriyeti Ulus Devleti**", Fark Yayınları, Ankara.
- Doğan, Atilla, ve Hüseyin Sadoğlu. (2006), "**Osmanlı Aydınının Rousseau Algısı.**" Mete Tunçay'a Armağan içinde, der.: Mehmet Ö. Alkan, Murat Koraltürk ve Tanıl Bora, İstanbul: İletişim Yayınları,.
- Erendil, Muzaffer, (1990), "**Devlet'in Kavram ve Kapsamı**", Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınları, Ankara.
- Erözden, Ozan, (2008), "**Ulus Devlet**" On İki Levha Yay, İstanbul.
- Giddens, Anthony, (2005), "**Ulus Devlet ve Şiddet**", (Cev. Cumhuriyet Atay), İstanbul, Devrin Yay.
- Guibernau, Montserrat, (1997), "**Milliyetçilikler 20. Yüzyılda Ulusal Devlet ve Milliyetçilikler**", (Cev. Nese Nur Domanic), İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Güzel, M. Şehmus, (1995), "**Devlet-Ulus**", Alan Yayıncılık, İstanbul.
- Heywood, Andrew, (2011), "**Ziyasi İdeolojiler**", Cev. Ahmet Kemal Bayram, Özgür Tüfekçi, Hüsamettin İnaç, Seyma Akın, Buğra Kalkan, Ankara: Adres Yayınları.
- İnan, Afet, (1988), "**Medeni Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazıları**", 2. Basım, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kazgan, Gülten, (2009), "**Küreselleşme ve Ulus-Devlet Yeni Ekonomik Düzen**", İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kemal, Gazi Mustafa, (2016), "**Nutuk**", Fark Yayınları Ankara.

- Köylü, Murat, (2013), **“Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi”**, Kripto Yayınları, Ankara.
- Louis, Althusser, **“Politika ve Tarih,”** Çev. : A.Şenel, Ö.Sezgin, V Yayınları, Ankara. 1987.
- Montesquieu, (2017), **“Kanunların Ruhu Üzerine”**, T. İş Bankası Yayınları.
- Rousseau, Jean-Jacques, (2006), **“Toplum Sözleşmesi”**, Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, Çev. Vedat Günyol, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Sağ, Vahap ve Aslan, Mehmet, (2001), **“Ulus, Uluslaşma ve Ulus Devlet”**, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 25, N. 2, s. 173-183.
- Saruhan, Sadi Can ve Özdemirci, Ata, (2005), *Bilim, Felsefe ve Metodoloji Araştırmada Yöntem Problemi (SPSS Uygulamalı)*, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Saygılı, Abdurrahman, (2010), **“Modern Devletin Çıplak Sureti”**, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 59, C. 1, s. 61-97.
- Smith, Anthony D. (1999), **Milli Kimlik**, (Cev. Bahadır Sina Şener), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şahin, Köksal, (2006), **“Türkiye’de Küreselleşme Tartışmaları Işığında Ulus Devlete Bakış”**, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Şen, Y. Furkan, (2004), **Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet**, Ankara: Yargı Yayınevi.
- Tanilli, Server, (1981), **“Devlet ve Demokrasi Anayasa Hukukuna Giriş”**, 2. Basım, Say Kitap Pazarlama, İstanbul.
- Tanilli, Server, (1987), **“Yüzyılların Gerçeği ve Mirası –İnsanlık Tarihine Giriş”**, 3. Cilt, Say Yayınları, İstanbul.
- Tekin, Yusuf, (2002), **Osmanlı Döneminin Son Döneminde Modern Ulus Devlete Yönelik Girişimler**, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Ziyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Toros, Taha, (1981), **“Atatürk’ün Adana Seyahatleri”**, Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Kültür Yayınları, 2. Basım, Adana.
- Tüfekçi, Gürbüz, (1983), **“Atatürk’ün Okuduğu Kitaplar”**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Uçarol, Rifat, (1985), **“Ziyasi Tarih”**, 3. Basım, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul.
- Yavuz, Ünsal, (2000), **“Ülke ve Ulus Bölünmezliği ve Bütünlüğünün Yararları Açısından Atatürkçülük ve Türk İhtilali”**, *2000’li Yıllarda Kalkınma ve Küreselleşme Açısından Türkiye’de Ulus Devlet Olmanın Önemi*, Dicle Üniversitesi Rektörlüğü, Diyarbakır.
- Yıldız, Süleyman, (2007), **“Kimlik ve Ulusal Kimlik Kavramlarının Toplumsal Niteliği”**, *Milli Folklor*, Sayı: 74, s. 9-16.